

JAVASLAT

Német eredetű gyökerek, hagyományok, szokások

települési értéktárba történő felvételéhez

Készítette: Pető Piroska, Balatonfüred, 2016. november

I. A javaslattevő adatai: Pető Piroska, 8230 Balatonfüred, Jókai u. 15.

halomhegy83@gmail.com, www.balatonitaj.com

II. A nemzeti érték adatai

1. A nemzeti érték megnevezése: Német eredetű gyökerek, hagyományok, szokások

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása:
kulturális örökség

3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye: Örvényes

4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik:
települési értéktár, Örvényes

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása:

Örvényes a Tihanyi Apátság birtoka volt. Pusztaként tartották számon a XVIII. század első harmadáig, de a tihanyiak a szőlőhegyet, réteket, szántókat művelték, a malmok is működtek. A falu újratelepítésének gondolata megfogalmazódott, a betelepítés szükségsszerűvé vált: 1733. novemberében első ízben néhány korábban Városlődre települt német család érkezett, akik Rhein-Pfalzból tették át székhelyüket. 1733. november 24-én kelt Örvényes pusztai betelepítési szerződése, melyet Grasso Vilibald apát látott el kézjeggyel. Ebben meghatározták a feltételeket, és nevesítették a családok képviselőit. E családok katolikus német gyökerekkel rendelkeztek, ami meghatározta a falu további jövőjét. A környéken több településen volt példa betelepítésre, de Örvényes esetében teljes mértékű német telepítéssel kell számolni. Német területről később is érkeztek a faluba telepesek, tehát még egy hullám gazdagította Örvényes német családjainak számát. A falu színtiszta katolikus település lett és a vallás mindig fontos szerepet töltött be az itt élők életében.

A település közössége nem mondható egészen zártnak, mert a környékbeli több községből (Szentjakabfa, Barnag, Balatoncsicsó), elsősorban szintén német eredetű családokból is házasodtak a faluba. Mindemellett összességében meghatározó maradt évszázadokon át az „őslakosság”, melynek eredménye a ma is érzékelhető rendezettség, kedvező összkép. Az alapvetően rendes, szorgalmas, mértékletes, családközpontú és vallásos örvényesiek fokozatosan, anyanyelvük halványulásával „elmagyarosodtak”, de gyökereiket, hagyományos életvitelüket, szokásaikat nem feledték és ezekhez ragaszkodtak is.

Mindez megnyilvánul a jellegzetes településkép, a földek, a szőlőhegy példás művelése (birtokok kevésbé aprózottsága, épületek kedvező száma, állapota) mellett a megőrzött, fennmaradt életvitelükben, szokásaikban, a néphagyomány emlékeiben, kultúrájukban.

Az elmúlt évtizedekben ható folyamatok a körülményeket megváltoztatták, az elvándorlás jellemzi a falut, és az ősi örvényesi családok tagjai javarészt messzebb kerültek a településtől. Az itt élők többsége idős ember, akik elsősorban a régi, összetartó és együttműködő közösség hiányát említik, és a legfontosabb értéknek az egykori, szemmel láthatóan jól működő emberi léptékű életet (falut) tekintik. Ragaszkodásuk példás, fáradhatatlan munkabírásuk és az ősök tisztelete áttükröződik a településen mindmáig.

Helyi vonatkozású jellegzetességek az élet minden területén felfedezhetők. Fontosak a helyi szokások, a hétköznapi feladatai, az ünnepek eltöltése, körülményei. Az élet egyes fordulópontjait illetően is találkozunk egyedi sajátosságokkal. A vallásos élet meghatározó szerepére tekintettel e témakör is tartogat érdekességeket. A gazdálkodási módok, öröklési szokásaik, munkavégzésre vonatkozó szokások is említésre méltók. Fellelhetők az ételkészítés, étkezés terén is más falvaktól eltérő módok, melyek kibontakoztatása további feladat.

Az értéktárban a fent említettek kiemelt fontossággal bírnak, ezért a konkrétumok megfogalmazására és jelen javaslat kiegészítésére gondot kell fordítani, lehetőséget kell teremteni az emlékek együttes felidézésére és dokumentálására, a fiatalok bevonásával!

Örvényes község történetében, S. Lackovits Emőke szakszerűen és részletesen feldolgozta az „Életmód, néphagyomány és kultúra jellemzői Örvényesen” című kiváló és érdekes fejezetében e témát, mely alapot szolgáltat az értéktár jelen részéhez.

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett: Helytörténeti szempontból meghatározó fontosságú információk, a helyi emlékezet kulcsfontosságú!

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája: Örvényes község története (dr. Hudi József szerk. 2010.)

III. Mellékletek

1. Fényképek



Hazafelé egy dolgozós nap után



Pihenő szüret közben



Vidám férfiak a legfontosabb helyiségben

2. Szakértői ajánlás: A településen élők számára kiemelt fontossággal bíró és máig meghatározó momentumok.

3. Fotók: Pető Piroska